

ERP fraktsiooni seisukoht:

EUROOPA HOOLDUSSTRATEEGIA

Juuli 2021

Kogu Euroopas on hooldamine ja hoolduse saamine püsivalt aktuaalne ning paljudele eurooplastele südamelähedane teema. Perekonnad ja naabrid toetavad ja hooldavad ööpäevaringselt neid, kes seda vajavad, alates lastest kuni puuetega ja/või pikaajaliste haigustega ning eakate inimesteni. Igaüht meist on mingil hetkel meie elus hooldatud ja tõenäoliselt hoolitseme ka ise kellegi teise eest. See on meie põlvkondadevahelise ühiskondliku leppe tunnus. Hooldusse investeerimine ei ole mitte ainult moraalne vajadus, mis on kooskõlas euroopaliku eluviisiga, vaid aitab märkimisväärselt kaasa ühiskonna heaolule, sealhulgas sidususele ning perekondlikule ja ühtekuuluvustundele, ning võimaldab nii hooldatavate kui ka hooldajate positiivset arengut.

Samas on Euroopas erinevad hooldusmudelid, mis arenevad ja muutuvad jätkuvalt, sobitudes nüüdisaegse elu tegelikkuse ja takistustega. COVID-19 pandeemia heitis valgust hooldus- ja tugiteenuste osutamisele, näidates, et sektoris valitseb nii ametliku kui ka mitteametliku tegevuse puhul alarahastatus ja töötajate puudus. Ilmsiks tuli hooldamisele ning hooldajatele ja peredele avalduv surve ning kogu Euroopa ühiskonnas oli märkimisväärne vajadus muutuste järele. Hooldussektor nõuab paljudes Euroopa riikides suurte demograafiliste muutuste taustal ja seoses naiste üha kasvava rolliga ühiskonnas märkimisväärsed investeeringuid ja reforme. Nüüd on vaja kestvat arutelu, mille tulemusel seatakse prioriteediks töö- ja eraelu tasakaal, et tagada kvaliteetne pereelu, arvestatakse naiste kui hooldajatega ja tagatakse võimalikult kvaliteetne hooldus kõigile, kes seda vajavad.

ERP fraktsioon usub, et üksikisiku ja tema pere võimuses peab olema valida enda jaoks parim hooldusviis, mida toetavad pereliikmed, sõbrad ja naabrid ning ka

meditsiini- ja sotsiaaltöötajad. Järgime ühemõtteliselt põhimõtet, et hoolt või tuge vajavatele isikutele peab jääma enesemääramisõigus ja autonoomia. Oleme veendunud, et iga hooldaja ja hooldamist vajav isik teab, mis on tema jaoks kõige parem, arvestades tema ainulaadset olukorda, ning tuge tuleks pakkuda üksikisikule kõige lähemal tasandil, olgu see siis kohalik, piirkondlik või riiklik tasand, sõltuvalt riiklikust kontekstist. Siiski võib valitud valdkondades ka kogu Euroopa kasu saada Euroopa tasandil võetavatest meetmetest, mis täiendavad liikmesriikide meetmeid ja on kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Tunnistame, et meie Euroopa Liidu kõrged sotsiaalkaitsestandardid¹, sealhulgas hooldusstandardid, mis annavad kõigile võrdsed võimalused, on kasulikud. ERP fraktsioon püüab kasutada seda Euroopa sotsiaalsõiduste sambal põhinevat lisaväärtust, et kasutada parimal viisil seda, mida Euroopa Liit endast kujutab ja mida tal on pakkuda, et toetada hooldajaid ja hooldatavaid. **Seetõttu kutsub ERP fraktsioon üles koostama Euroopa hooldusstrateegia, et toetada hooldajaid nende töös ja tagada võimalikult hea hoolekanne neile, kes saavad hooldust või vajavad tuge.**

Kuigi Euroopa hooldusstrateegia pakuks raamlähenemisviisi, võttes arvesse kõikide hooldusliikide sarnasusi, on tegelikult iga üksiku hooldusviisi jaoks vaja eraldiseisvaid ja konkreetseid meetmeid. Samas on üksikmeetmete vahel väga oluline luua sünergiline toime, mis arendaks edasi ja tugevdaks põlvkondadevahelist mõistmist ning vananemise ja sotsiaalse kaasatuse positiivset käsitlust. Lisaks peaksid hooldus- ja vananemispoliitika olema hästi kooskõlas ning võtma arvesse demograafilisi arenguid, kasutades samal ajal ära hõbedase majanduse väärtust.

¹ Viis majanduskasvu ja töökohtade loomise alustala. ERP fraktsiooni 2015. aasta seisukoht.

Eelkõige vajavad ainulaadset eritähelepanu mitteametlikud hooldajad, võttes arvesse nende suuresti tunnustamata ja tasustamata rolle. ERP fraktsioon tunnustab selle hooldajate rühma eripära ning rõhutab vajadust tunnustada isiklikku ja ühiskondlikku rolli, mida nad täidavad, ning olulist panust, mida need naised, mehed ja ka lapsed meie ühiskonda annavad.

Mida tuleks teha?

Kuigi õiguslik vastutus ja pädevus sotsiaalpoliitika valdkonnas lasub peamiselt liikmesriikidel ning hooldussüsteemide asjakohaste reformide rakendamine peab toimuma riiklikul tasandil, võib laialtavalitav arutelu ELi tasandil anda tugeva panuse ühiste lähenemisviiside väljatöötamise ja täiendada riiklikke jõupingutusi.

Arvestades, et hooldussektori töötajad on liidusiseselt väga liikuvad, võib ühine Euroopa lähenemisviis lisaks liikmesriikide poliitika luua olulist lisaväärtust.

Hoolduse pakkumine on keeruline ja mitmetahuline, varieerub ELis suuresti ning selle tulemuseks on rikkalik ja mitmekesine maastik: eri liikmesriikides on hooldusteenuste pakkumiseks erinevad süsteemid, erinevused osutatavate hooldusteenuste kvaliteedis (liikmesriikides ja nende vahel, era- ja avaliku sektori asutuste vahel, linna- ja maapiirkondades, eri vanuserühmades), killustatud ja võrreldamatud andmed, erinev arusaam sellest, kes vastutab hoolduskohustuste täitmise eest, ning erinevused riigi rolli mõistmises. Siiski on ka palju sarnasusi.

Muutuvad demograafilised mustrid kogu ELis tekitavad tulevikus hooldusprobleeme, sest vananev ühiskond elab kauem, tal on keerulised tervisevajadused, sündimus langeb ja sellest tulenevalt väheneb tööealine elanikkond ning tööiga pikeneb. See avaldab avaliku sektori kulutustele lisasurvet. Naiste suurem aktiveerimine tööturul annab siiski võimaluse tugevdada nende majanduslikku sõltumatust, mis tähendab liikmesriikide jaoks madalamaid töötusega seotud kulusid ja sotsiaalpoliitika sõltuvuse vähenemist. Lisaks on järgmise 10 aasta jooksul võimalik luua tervishoiu- ja sotsiaalhoolekandesektoris kuni 8 miljonit töökohta², luues uusi majanduslikke võimalusi ning edendades majanduskasvu ja tööhõivet. Kuna hooldustöök on vaja selliseid oskusi nagu empaatia ja isiklikud suhted, ei mõjuta neid töökohti tõenäoliselt automatiseerimine ning see kindlustab sektori tuleviku. Hooldussektori edasiarendamisega on võimalik ühiskonna vajadustele asjakohaselt vastata.

Lisaks vastutavad naised kogu Euroopas es-

inevate arusaamiste ja kultuurinormide tõttu suurema osa hoolduskohustuste täitmise eest³, sageli nn võileivapõlvkonnana, tekitades nn hoolduslõhe, mis suurendab oluliselt soolist tööhõivelõhet. ELis nimetavad naised laste⁴ või sugulaste⁵ eest hoolitsemist kõige sagedasemaks töötaja vähendamise või tööturul lahkumise põhjuseks. Lisaks süveneb tööturu horisontaalne ja vertikaalne segregatsioon, kuna naised töötavad lühiajaliselt, osalise tööajaga või ebakindlalt ja isegi mitteametlikult⁶, et kohandada tööd hooldamisgraafikuga, ning see mõjutab otseselt nende lühi- ja pikaajalist sissetulekut ning suurendab soolist palgalõhet. See vähendab liikmesriikidele makstavate maksude taset ja tähendab väiksemaid sissemaksid pensionifondidesse. Sellega kaasnevad lisakulutused sotsiaaltoetuste ja tervishoiukulude näol. Pikemas perspektiivis mõjutavad sellised karjäärivalikud sügavuti hooldaja majanduslikku sõltumatust vanaduses, mõjutades soolist pensionilõhet ja vaesusrisiki.

Sõltumatu elu ja vabadus elada kodus nii kaua kui võimalik peaks olema kõigile kodanikele kättesaadav püüdlus ja eesmärk. Teatavates liikmesriikides on hoolekandeesutustes pakutav hooldus seni olnud sageli normiks ja see on kogu Euroopa Liidus endiselt väga levinud. Siiski on alanud üleminek kohalikule hooldusele, mida vajaduse korral toetavad riiklikud teenistused ning meditsiini- ja sotsiaalhoolekandetöötajad. Kuna ELi liikmesriigid ja liit tervikuna kaaluvad hooldusteenuste tulevikku ja vajadusi, peab kaaluma, kuidas kõige paremini toetada inimesi, et nad jääksid oma kodudesse nii kauaks kui võimalik. Iseseisvat toimetulekut võivad aidata hõlbustada edusammud digiülemineku ja digitaalsete tervishoiuvahendite valdkonnas.

Mil viisil?

Hooldajate töö sai esile tõstetud COVID-19 pandeemia kaudu, kuid hooldajad on tegelikult oma perekondi, sõpru ja naabreid toetanud ja nende eest hoolitsenud põlvest põlve. Nad näitavad oma igapäevaelus ja neil lasuvat vastutust kandes Euroopa parimat külge. Kõik ametlikud ja

² Euroopa Komisjon, „Roheline raamat elanikkonna vananemise kohta“. Jaanuar 2021.

³ 92% Euroopa naistest on osutanud, et nad hoolitsevad teiste eest. Allikas: Nõukogu järeldused „Soolise palgalõhe kaotamine: tasustatud töö ja tasustamata hooldustöö väärtuse hindamine ja jaotus“, Brüssel, 2. detsember 2020.

⁴ 58% kõigist laste hooldajatest on naised. Allikas: EIGE, 2019.

⁵ Naised moodustavad 62% mitteametlikest eakate või puuetega inimeste hooldajatest. Allikas: EIGE, 2019.

⁶ Mitteametlikest hooldajatest töötab 42% naistest ja 56% meestest. EIGE, 2019.

mitteametlikud hooldajad väärivad enamat kui aplausi. Seetõttu nõuab ERP fraktsioon järgmist:

- > Tugeva soolise mõõtmega **Euroopa hooldusstrateegiat**, milles võetakse terviklik ja elukestev lähenemisviis hooldusele, kavandades konkreetseid meetmeid ja tegevusi nii hooldajatele kui ka neile, kes saavad hooldust, nii ametlikus hooldussektoris kui ka mitteametlikult kodus. Strateegias tuleks muu hulgas arvesse võtta Euroopa soolise võrdõiguslikkuse strateegiat ja puudega inimesi käsitlevat Euroopa strateegiat ning see peaks täiendama liikmesriikide meetmeid, võttes nõuetekohaselt arvesse subsidiaarsust. See käsitleks hooldusteenuste osutamist terviklikult ning selle eesmärk oleks parandada kõigi Euroopa hooldajatele ja nende hooldatavatele inimestele kasulike rahaliste vahendite ja meetmete koostööd ning koordineerimist. Lisaks on selle eesmärk suurendada naiste osalemist tööturul ning tagada pikaajalised strateegilised investeeringud hooldust vajavatele inimestele ja nende hooldajatele.

Kõnealuse strateegiaga peaks hõlmama järgmist.

Andmed

- > Korrapäraste, põhjalike ja üldsusele kättesaadavate andmete kogumine hooldajate ja hooldatavate (lapsed, eakad ja puuetega inimesed) olukorra kohta, liigitatuna soo, vanuse, osutatud või saadud hoolduse liigi ja selle toimimise koha järgi (era- või avalik sektor). See oleks strateegia aluseks. Lisaks võiks selline kogu ELi hõlmav andmekogumine olla tulevikus hooldust käsitleva näitaja aluseks.
- > Kogu ELi hõlmav uuring hooldajate vajaduste hindamiseks igas liikmesriigis eesmärgiga leppida kokku ametliku ja mitteametliku hoolduse selges ja laiaulatuslikus määratluses.

Sooline võrdõiguslikkus ning töö- ja eraelu tasakaal

- > Hoolduse majandusliku väärtuse uurimine, võttes arvesse naiste vähenenud tööhõive või tööturult lahkumise kulud ning selle mõju soolise palgalõhe vähendamisele.
- > Kõigis liikmesriikides tõhusa töö- ja eraelu tasakaalustamise poliitika vastuvõtmine pereelu edasiseks säilitamiseks, võttes aluseks töö- ja eraelu tasakaalustamise direktiivi, milles sätes-

tatakse Euroopa miinimumstandardid hooldus-, isa- ja vanemapuhkuse kohta. Direktiivi nõuetekohast ülevõtmist ja rakendamist tuleks tähelepanelikult jälgida.

- > Ettepanek võtta vastu nõukogu soovitus hooldusteenuste osutamise kohta.
- > Liikmesriigid uurivad ja vahetavad parimaid tavasid selle kohta, kuidas kõige paremini toetada eriliste hooldusvajadustega ühiskonnarühmi, sealhulgas üksikvanemaid, lapsevanemaid, kellel on raske haigusega (nt vähktõbi) lapsed ja puudega lapsed.
- > Liikmesriigid peaksid kaaluma ja vahetama parimaid tavasid selle kohta, kuidas kajastada hoolduskohustuste täitmise perioode pensioniskeemides, et vähendada soolist pensionilõhet ja see lõpuks kaotada.

Hooldus ja tööhõive

- > Töötajate sihipärane oskuste täiendamine ja ümberõpe, et võtta arvesse kasvavat tööhõivepotentsiaali hooldussektoris, kasutades muu hulgas Euroopa oskuste tegevuskava, oskuste pakti, ESF+, noorte tööhõive algatust, õiglase ülemineku fondi ja programmi „EL tervise heaks“.
- > Hooldajate oskuste tunnustamine sertifitseerimismenetluse kaudu, et parandada nende juurdepääsu koolitusele, teabele ja nõustamisele seoses hoolduse, hoolitsemise ning asjakohaste hooldus- ja eraelu tasakaalustamise meetmetega liikmesriigi tasandil, võimaldades edendada oskuste vastastikust tunnustamist. Sellise süsteemi puhul võiks arvesse võtta Euroopa ainepunktisüsteemi (ECTS).
- > Meetmed, millega muuta mitteametlik hooldus ametlikuks ja tunnustatuks liikmesriikide tasandil, edendada juurdepääsu sotsiaalkindlustussüsteemidele, edendada veelgi hooldajapuhkuse levikut, oskuste tunnustamist ja karjäärivõimalusi. Väga oluline on töö- ja eraelu tasakaal ning rehabilitatsiooniteenused nii hooldajale kui ka hooldamist vajavale isikule. Avaliku sektori tulude eesmärgil peaksid liikmesriigid uurima, kuidas kõige paremini muuta töösuhte ametlikuks ja seega tulude kogumist selles valdkonnas, sealhulgas maksude mahaarvamise süsteeme ja teenusevautšerite kasutamist.
- > Meetmed hooldajate tervishoiu ja tööohutuse kaitseks.

ELi fondide kasutamine

- > Kõik liikmesriigid peavad hõlbustama kaasaegsete, kvaliteetsete ja kohalike taristute, teenuste ja hooldajate olemasolu kvaliteetse alushariduse ja lastehoiu pakkumiseks ning eakate, puuetega ja/või pikaajaliste haigustega inimeste eest hoolitsemiseks. Sellised teenused peavad olema kättesaadavad, ligipääsetavad ja taskukohased ning võtma arvesse geograafilisi ja demograafilisi olusid.
- > ELi fondide, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastu, programmi „EL tervise heaks“ ning Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide hooldustaristusse tehtavate investeeringute edendamine, mille vajalikkust rõhutatakse sageli riigipõhistes soovitustes. Tuleks jälgida ja hinnata ELi kulutusi tervishoiule.
- > Uute hooldusmodelite uurimine, ühendades mitut põlvkonda hõlmavad ja sotsiaalselt kaasavad projektid, nagu laste, puuetega inimeste ja eakate eest hoolitsemine, ning selliste teedrajavate lähenemisviiside kaalumine liikmesriikide poolt.
- > Digilahenduste kasutamine kõigi neis sisalduvate võimaluste ulatuses, et toetada neid, kes vajavad hooldust iseseisvaks ja sõltumatuks eluks, sealhulgas pakkuda kohandatud tervishoidu ja isikukeskset hooldust sobivate vahendite abil, ning kvaliteetsete andmete kogumine, et jagada ja edendada teadusuuringuid ja ravi piiriülevalt.

Sihid

- > Lastegarantiid käsitleva nõukogu soovitusel vastuvõtmine.
- > Barcelona eesmärkide läbivaatamine ja ELi vahendite kättesaadavaks tegemine nende saavutamiseks.
- > Kogu ELi hõlmavad pikaajaliste hooldusteenuste eesmärgid, mille töötavad välja kõik liikmesriigid. Need oleksid stiililt ja struktuurilt sarnased Barcelona eesmärkidega.
- > Mitteametlikku hooldust käsitlev Euroopa ühine määratlus, mis põhineb parimate tavade jagamisel, ning võimalused selle ametlikuks muutmiseks.
- > Kutsub Euroopa Komisjoni üles kaaluma, kui tõhus oleks see, kui sotsiaalteenuste riigihangete puhul peetakse kinni riigihankedirektiivist tulenevatest kohustustest, kuna piiriüleste hangete määr on hoolimata turu edasiseks avamiseks te-

htavatest jõupingutustest jätkuvalt väga madal.

- > Asutusepõhiselt hoolduselt kohalikele hooldusele üleminekut käsitlevate Euroopa ühiste suuniste ja Euroopa Liidu fondide kasutamist käsitlevate töövahendite väljatöötamine, mille puhul komisjon toimib parimate tavade vahetamise platvormina tõenditel põhinevate uuenduslike lahenduste, uute hooldusmodelite ja -vahendite valdkonnas, edendades sotsiaalset kaasatust ja mitme põlvkonna mõistmist.